

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju.

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „*Goriško kmetijsko društvo*“.

Štev. 5.

V Gorici, dne 15. marca 1910.

Pečaj VI.

Obseg: 1. 1. Doneski k saniranju vinske krize; 2. Dušečnata umetna gnojila; 3. Kmetovalci pozor!; 4. Gnojimo pašnike; 5. Gospodarske drobtinice; 6. Poročila; 7. Vprašanja in odgovori; 8. Razglas.

Doneski k saniranju vinske krize.

Bolj ko pada cena vinu — dražja so prepotrebna živila, razno sočivje in drugo.

To je popolnoma naraven pojav, ki si ga lahko razlagamo na ta le način: Če nima vinopivec dovolj zaslužka, ali recimo denarja za kruh in meso, ki sta pač najglavnejši živili, in mu je komaj zaslužek tolik, da si kupi krompirja in kakega sočivja, gotovo bode gledal, da si prikrajša tam, kjer ni neobhodno potreben izdatek to je pri vinu.

Čitatelji mi bodo potrdili iz svoje skušnje, da če ni imel delavec, ki je glavni konsument vina dobrega zaslužka v tednu, tudi v nedeljo si ne bode privoščil kozarca vina.

Konsum vina je merilo ljudskega blagostanja, iz katerega se učimo marsičesa.

Človek je bitje, ki potrebuje za življenje hrane; brez te ni obstanka na tej zemlji. — Njivi je treba gnoja, če tega ni, je ves naš trud z obdelovanjem zemlje brezuspešen, rastline ne uspevajo, ker nimajo hrane.

Kar je rastlinam gnoj, ki je zlata ruda kmetijstva, in s katerim naš kmet vse premalo racijonelno ravna, to je človeku kruh. A od kod naj tega dobe naši vinogradniki, ko so se v zadnjem času preveč enostransko vrgli na sajenje in obdelovanje vinske trte. Vina pač imajo polne kleti — a kruha ni koščeka pri hiši. Kaže se skoraj nadprodukcija vina, a pomanjkanje prepotrebni živil.

Marsikak košček zemlje se je predelal v vinograd, ki bi bil primernejši za kako rodovitno njivo, na kateri bi se pridelovalo precej neobhodno potrebnih živil, recimo turšice, ječmena, fižola, graha, krompirja, ali nam bi mogoče na oni njivi zrastle več centov dobre tečne detelje, s katero bi se mogoče redilo več mesecev kravico, ki bi nam za to hvaležno dajala sladkega mleka.

Skoraj bi rekli, da so se ljudje poprijeli po nekaterih krajih naše lepe dežele s strastjo sajenja in obdelovanja trt. Vžgala se je med njimi nekaka konkurenca, vsak hoče več vina pridelati in ga več imeti v kleti. To je sicer jako lepo, a koristno menda ne, kakor se sedaj kaže.

In če se ozremo po naši lepi domovini, opazimo marsikje zemljo, ki ni bila primerna za vinograd. — Če opazujemo in pregledujemo vasi, ki se pečajo izključno z obdelovanjem vinogradov, vidimo žalostno dejstvo, da je tam doma tudi največja revščina.

Stanovalci takih vasi si morajo kupiti vsega, samo zraka in vode ne. Vina v resnici pridelujejo obilo, še celo preveč, ga pa ne morejo spraviti v denar, da bi poplačali z izkupljenim denarjem razne potrebščine za hišo in hlev!

Nekaj časa še gre na račun prihodnje trgatve in prihodnjega vinskega pridelka, a ta kredit gineva z dnem, gineva s padajočo vinsko ceno. Nekoliko časa se jemlje tudi izposojilo na svoje nepremičnine. Ta obremenitev je zelo, zelo nevarna.

Sicer sama obremenitev posestva ni še nevarna in kmeta ne podere, da bi le obresti ne bilo. Obresti so nevarne; te so, ki uničijo marsikaterega kmeta, spravijo ga na boben in vržejo iz lastne hiše, izpod lastne strehe, ki jo je le s trudom sezidal.

Vinogradniki prosijo in dobe tudi brezobrestna posojila. Ta sicer jako nedolžna pridobitev, postala bo, ko se jo bode moralo amortizirati marsikomu osodepolna, če se ne bode pričelo v drugem smislu gospodariti.

Kako!

Saditi bo treba manj trt, in te le izbranega plemena. Kar se bo sadilo na novo trt, saditi jih bo treba samo po brežinah in takih krajih, kjer je res najprimernejše za trte in nikraj primeren prav za nobeno drugo kulturo.

Po nizko ležečih krajih in po zemljiščih, ki so jako ugodna za pridelovanje prepotrebnih živil, bo treba pridelovata, da se tako z a j e z i m i z e r j o in pomanjkanje hrane, se pridelava ono česar je neobhodno potrebno človeku in tudi njegovi koristni domači živini za življenje in obstanek.

Z umnim obdelovanjem zemlje in s pridelovanjem žita, sočivja, krompirja, detelje in drugega primernega rastlinja v večji meri, nego se je pridelovalo doslej, pride v našo deželo zopet blagostanje in po njem izgine vinska kriza.

Kdo poreče, da v naši državi ni nadprodukcije vina, ko se vendar pridelava samo 9 milijonov hl vina, a ljudi pa je okoli 50 milijonov. Tudi jaz ne trdim, da je vinska nadprodukcija, le premalo drugih rastlin se goji, ki nam dajajo potrebni živeži! Če računimo, pride res jako majhna količina vina na posamezno osebo. Pomisliti pa je, da se v naši državi pridelava in spiše piva veliko več in poleg tega še konsum žganja je tolik, da skoraj presega konsum vina, in ta dva ne bo v doglednem času zaježiti s konsumom vina. Tudi eksport naših vin je še prav na nizki stopinji. Upati ni, da bi bil, Bog ve, kako visok, ker naša vina bodo težko zlomila konkurenco francoskih, italijanskih in španskih vin v svetovnem trgu.

Zaježimo nadprodukcijo vina v naši deželi s sejanjem in sajenjem drugih poljskih pridelkov, ki nam dajo potrebna živila.

Dežela, država in druge korporacije naj delajo na to, da se to dejstvo vresniči, ker s tem je tudi upati na saniranje vinske krize.

F. M.

Dušėčnata umetna gnojila.

Kakor živali, tako so tudi rastline živa bitja, katera dihajo in rastejo, zato potrebujejo tudi one živeža, ali boljše rečeno, redilnih snovi. Živali dobi potrebno hrano iz zraka, vode in krme, ki jo zaužije. Del hrane dobi sicer tudi rastlina iz ozračja, drugi del pa po koreninah iz zemlje. Ker pa vsaka rastlina zemljo več ali manj izmolze ali redilne snovi iz nje posrka, zato se razume samo ob sebi, da postane zemlja potem pola-

goma nerodovitna. Če hočemo pa, da zemlja ne opeša ali da bodo rastline na nji krepko rastle in rodile, moramo snovi, ki so jih rastline pobrale iz zemlje, zopet nadomestiti, kar pa dosežemo z gnojenjem.

Rastlinske redilne snovi, katerih navadno zemlji primanjkuje, so: fosforova kislina, kali, dušec in včasih tudi apno. Za gnojenje se rabi hlevski guoj, kompost i, t. d. pa tudi razna umetna gnojila in sicer fosforata, kalijevnata in dušičnata. O prvih dveh umetnih gnojilih se je že ponovno pisalo v našem glasilu, zato pa se hočem danes bolj obširno baviti z dušičnatimi umetnimi gnojili.

Dušec, katerega potrebujejo rastline za živež, se nahaja v zraku v pretežni množini, a v zemlji ga je le malo. Dušec, ki se v zraku nahaja, pa ne prihaja v prid vsem rastlinam, ampak edino le takozvanim metuljnicam (fižolu, grahu, deteljam itd.). Edino metuljnice so v stanu sprejemati dušec iz ozračja, seveda pa tudi le tedaj, če najdejo v zemlji dovolj drugih redilnih snovi. Metuljnicam je treba toraj v glavnem gnojiti s fosforatimi in kalijevnatimi gnojili in ako se ne nahaja v zemlji dovolj apna, tudi z apnom, nasprotno pa se mora gnojiti vsem drugim rastlinam tudi z dušičnatimi gnojili. Dušičnata gnojila pospešujejo namreč pri rastlinah rast ali krepak razvoj listov in stebela, ona so toraj podlaga bogatemu pridelku.

Dušec se nahaja sicer tudi v hlevskem gnoju, ali le malo-kateri kmetovalec ravna s hlevskim gnojem tako, da ohrani v njem ves dušec. Navadno se ravna s hlevskim gnojem tako slabo, da spuhiti iz njega polovica smradu ali dušča.

Na prodaj se dobe razen drugih umetnih gnojil tudi razna dušičnata gnojila. V nekaterih dušičnatih umetnih gnojilih, kakor v krvni moki, roženi moki itd. se nahaja dušec v obliki organske snovi, v nekaterih pa, kakor v čilskem solitru in žvepleno kislem amonjaku, v obliki soli. Prva tu navedena dušičnata gnojila pa ne prihajajo skoraj niti v poštev, ker jih ni dovolj na razpolago. Z druge strani pa morajo dušičnata gnojila šele segniti, da rastline dušec posrkajo. V čilskem solitru pa se nahaja dušec v obliki solitarne kisline, v žvepleno-kislem amonjaku pa v obliki amonjaka. Dušec, ki se nahaja v čilskem solitru, sprejmejo rastline kar naravnost, a dušec, ki se nahaja v žvepleno-kislem amonjaku, se mora spremeniti najpoprej v solitarno kislino.

Še pred kratkim se je rabilo za gnojenje čilski solitar, a dandanašnji se to gnojilo vedno bolj opušča in rabi se namesto tega žvepleno-kisli amonjak in sicer iz raznih vzrokov.

Žvepleno-kisli amonjak (amonjev sulfat ali amonjakova sol) je izborno dušечно gnojilo. V tem gnojilu se nahaja 24·5—25 odst. amonjaka, kar je toliko kakor 20·17 do 20·60 odst. čistega dušča. Nekdaj so bile v tem gnojilu rastlinam škodljive primesi, dandanes pa se ne nahajajo več v njem. Čilskega solitra se pridelava v južni Ameriki vsako leto manj, zato so mu cene znatno poskočile in se višajo od dne do dne. S čilskim solitrom se je pa večkrat tudi sleparilo, ker so mu primešavali brezvestni ljudje kuhinjsko sol i. d. in prodajali so potem za 15 odst. čilski solitar, ki je imel le 8—9 odstotkov dušča. (Zvršetek sledi.)

Kmetovalci, pozor!

Že lani smo opozorili v „Prim Gosp.“ na to, da je dalo c. kr. poljedelsko ministristvo goriškemu dež. odboru na razpolago 500 K, da plača potrebnim kmetovalcem stroške za preiskovanje umetnih gnojil, ki bi jih poslali v preiskovanje c. kr. kmet.-kem. poskuševališču v Gorici potom deželnega odbora. Zdi se, da se naši kmetovalci prav malo brigajo za to ugodnost, potom katere bi si morda prihranili včasih kako kronico, zato opozarjamo ponovno na to.

Kmetovalec, kateri želi, da se mu preišče umetno gnojilo, ki ga je kupil, brez vsakega stroška, naj vzame vzorec na neizpodbiten način oziroma dogovorno s prodajalcem. Najboljše je, če se dene vzorec gnojila v kako steklenico ali se kako drugače spravi in zapečati s pečati obeh strank v slučaju, da se izroči vzorec v roko kupcu. Če se vzorca ni vzelo vpricho trgovca, potem se mora vreča vpricho dveh prič razplombirati, vzeti iz nje vzorec in ga zapečatiti. Takoj nato naj se pošlje zapečaten vzorec dež. odboru, kateri poskrbi, da se vzorec izroči v preiskovanje c. kr. kmet.-kem. poskuševališču.

Spričevalo o izvršenem preiskovanju določila poskuševališče naravnost strankam, ki so predložila gnojila v preiskovanje.

Izmed fosfornatih gnojil se rabi sedaj superfosfat. Že lani smo opozarjali na to, naj se vsakdo, ki umetna gnojila kupuje, pobriga za to, da ne dobi od prodajalca le vrečo gnojila, ki ga potrebuje, ampak naj gleda, da bo imelo gnojilo v razmerju s ceno tudi primerno množino odstotkov rastlinske redilne snovi.

Kdor kupuje toraj superfosfat, naj zahteva od prodajalca, da mu jamči ne le za odstotke fosforove kisline, ampak za odstotke v v o d i r a z t o p n e fosforove kisline. Kajti superfosfat se kupuje in prodaja ne po odstotkih skupne, ampak po odstotkih v vodi raztopne fosforove kisline. Če kupiš superfosfat po skupnih odstotkih fosforove kisline, in plačaš odstotek po dnevni ceni, kakršna velja za v vodi raztopno fosforovo kislino, potem blago preplačaš.

Denimo na pr. da dobiš pri „Gor. kmet. društvu“ 100 kg superfosfata s 14 odst. v vodi raztopne fosforove kisline (društvo ima namreč le 14 odst. superfosfat) za 6 K 40, potem te stane vsak odstotek v vodi raztopne fosforove kisline kakih 46 vin. Lahko pa je mogoče, da ti ponudi kdo drugi superfosfat s 14 odst. fosforove kisline po 5 K 50 v. Recimo da dožene kemična preiskava, da se nahaja v poslednjem superfosfatu ne 14, ampak le 9 odst. v vodi raztopne fosforove kisline. V prvem superfosfatu daš toraj za vsak odstotek v vodi raztopne fosforove kisline le po 46 v, v drugem superfosfatu pa po 61 v, plačal si toraj v drugem slučaju za vsak odstotek po 15 v več ali za vsak kvintal 1 K 35 v preveč.

Ako kupiš toraj superfosfat pod gorinavedenim pogojem in pošlješ potem vzorec potom deželnega odbora v preiskovanje c. kr. kmet.-kem. poskuševališču in se dožene, da nima zajamčenih odstotkov v v o d i r a z t o p n e fosforove kisline, potem imaš pravico zahtevati, da se ti kupna cena primerno zniža. Slednje lahko določiš s prodajalcem medsebojno ali pa dogovorno s kemičnim poskuševališčem.

Kmetovalci, izrabite torej to ugodno priliko, ker s tem si lahko prihranite marsikatero kronico!

Gnojimo pašnike!

Kakor se ne smemo zadovoljiti pri raznih poljščinah s tem, kar nam narava sama daje, tako moramo skrbeti za to, da izsilimo tudi iz pašnikov kolikor le mogoče veliko. Poslednje pa dosežemo le, če tudi pašnike pravilno oskrbujemo oziroma gnojimo.

Kakšna in koliko umetnih gnojil t. j. kalijevnatih in fosforatnih in v posebnih slučajih tudi dušičnatih naj se rabi za gnojenje pašnikov, je dokazal na lastnih pašnikih prof. dr. Falke na Lipskem.

Pašnik, ki je meril 8 oralov, je dajal prej tako malo trave, da je bilo možno rediti le 4 - 5 telet. Pašnik je bil sicer močno prerasten z mahom in poln plevela. Pričeli so pa pašnik gnojiti in ga gnojili štiri leta zaporedoma vsako leto in sicer so raztrosili vsakrat na vsak oral površine po 470 kg kajuita, 350 Tomaževe žlindre in 60 kg čilskega solitra.

V prvih treh mesecih paše se je lahko paslo na istem pašniku 14 krav, vrhu tega je bilo pozneje trave še za drugih 6 glav.

S tem poskusom se je toraj dogualo, da se mora pognojiti pašnike na pr. ne le z gnojnico, ampak tudi s kalijevnatimi gnojili. O tej priliki opozarjamo toraj na to, da misli vsakdo zelo napačno, ako meni, da je dovolj, če gnoji travnike in pašnike samo z gnojnico in Tomaževo žlindro, da pa kalijevnatih gnojil ni treba. Kdor to misli ali celo trdi, je slabo in napačno poučen, kajti če se hoče pridelati obilno na travniku in pašniku, gnojiti se mora na vsak način obenem tudi s kalijevnatimi gnojili. M.

GOSPODARŠKE DROBTINICE.

Staro rž rabi za setev le tedaj, ko res ne moreš dobiti nove v bližini, kajti če tako rž poseješ, seme po nepotrebem zavržeš. Rž ostane namreč le malo časa kaljiva in že v drugem letu starosti izkali le malo zrn. Pšenica pa ohrani kaljivost dalj časa in če je bilo seme popolnoma zrelo in pravilno hranjeno,

rabiš jo lahko za setev, če je dve ali celo tri in štiri leta stara. Seveda dobiš iz semena tolikanj šibkejše rastline, čim starejša je. Iz takega zrnja zraste šibka slama, a zrnja je razmeroma več.

Sveže olove tropine so jako dobra krma za molzne krave in živino, ki hočemo opitati. Z olovimi tropinami se dado nadomestiti druga močna krmila. Kdor je toraj v bližini kake pivovarne, naj izrabi toraj to priliko. Olove tropine se pozimi ne pokvarijo tako hitro, poleti pa se rade hitro skisajo in take potem živini škodujejo. Da se prehitro ne pokvarijo, naj se spravijo v kakšno kad in nalije na nje toliko vode, da bo še kake 4 prste nad tropinami. Najboljše je seveda, če se olove tropine še sveže pokrmi.

Vrednost raznovrstnega lesa za kurjavo. Najboljši za kurjavo je po vrsti bukov, gabrov, javorjev, brezov, akacijev in les smolnatega borovca; za tem sledi: brestov, hrastov, nekoliko smolnat borovčev, mecesnov, smrekov in jelov les; najslabši je lipov, jelšev, topolov in vrbov les.

Ako hočeš, da bodo mačehe (*Viola tricolor*) čvrsto rastle in močno cvetele, potrosi marca meseca krog njih čilski solitar. Ne smeš pa vzeti preveč solitra, ker sicer dobi listje pege. Na vsak štirjaški meter raztrosi po 30 gr solitra, kar zadošča za enkrat. Vsakih 8 dni približno raztrosi solitar še enkrat ali dvakrat. Pazi da ne boš trosil solitra po rosnih mačehah, ker v tem slučaju obvisi na listju in listje osmodi. Če že trosiš solitar po rosnih mačehah, moraš jih potem, ko končaš trositi, takoj poškopiti dobro z vodo, da spereš solitar z listja.

Da vreče zaznamuješ, porabiš v to svrho lahko vsako oljnato barvo, vendar je boljše, če rabiš za to žužel (*Kienruss*) in ga zmešaš dobro s povlako ali firnežem. Če rabiš to barvo, moraš počakati, da se barva posuši. Ako pa ne moreš dolgo čakati, da bi se barva posušila, zlij med njo nekoliko trpentina. Takšna barva se namreč hitro posuši.

Ribja moka. Marsikateri perotninar se jezi, ker mu vzlic dobremu krmenu nesejo kokoši premalo jajc in ker se piščeta in druga perotnina prepočasi razvija ali celo v rasti zaostaja. Tako se godi posebno onim, ki iz enega ali drugega vzroka ne morejo spuščati perotnine na pašo, kjer bi si lahko sama poiskala primerne in potrebne živeža.

Da mlada perotnina naglo raste in postane obenem krepka, ji je treba dajati take hrane, katera pripomore k razvoju kosti in mesa. Navadna krma, ki se poklada perotnini, pa nima dovolj takih snovi, zato je treba, da si poišče vsak perotninar kakšno drugo dobro in tečno krmo, katera je obenem razmeroma tudi po ceni.

Taka krma je ribja moka „Ideal“. Ta moka vsebuje poleg velikega odstotka beljakovin tudi mnogo fosforovo-kislega apna, toraj takih snovi, katere služijo perotnini za razvoj okostja, jajčnika in jajčjih lupin. Z ozirom na to priporočamo našim perotninarjem, naj poskusijo krmiti perotnino s to moko, ker ne stane mnogo in zadošča, če se vsaj nekoliko te moke primeša navadni krmi.

Ribja moka „Ideal“ se dobi pri „Goriškem kmetijskem društvu“ in stane kg le 40 vin.

Marsikateri bo rabil v krathem čilski solitar, zato naj pazi, da kupi pristen čilski solitar. Čilskemu solitru primešajo včasih brezvestni prekupci kuhinjsko sol, kajnit ali kakšno drugo manj vredno sol, katere se ne dado razločevati s prostim očesom. Da doženeš, ali je čilski solitar pristen ali ne, deni nekoliko solitra na kako kovinsko ploščo in drži nad žrvavico. Ko se je plošča segrela, se čilski solitar, ako je pristen, v petih minutah raztopi in mirno zgori. Ako mu je bila primešana kuhinjska ali katera drnga sol, začne solitar takoj pokati, kakor hitro se je segrel.

Menjaj krompir za seme! Ako se rabi za seme skozi več let ena in ista vrsta krompirja, se ista zvrže. Nekatere vrste se zvržejo poprej in sicer že v drugem letu, druge pa šele po treh ali več letih in sicer kljub pravišnemu oskrbovanju in gnojenju.

Kako velike morajo biti jame za sajenje sadnih drevov? V dobri in globoki zemlji je treba skopati 75 cm do 1 m globoko in 1 m 50 cm do 1 m 75 cm široke jame. V slabi zemlji 1 m do 1 m 50 globoke in 1 m 75 cm do 2 m široke. Čim slabša je zemlja, tem globokejša in širša morajo biti jame.

Mladim puram naj se daje spočetka bel kruh, namočen v mleku, surova jajca, mešana med kuhan in zmečkan krompir in na drobno razsekano meso. Daje naj se jim tudi sladka skuta. Ker se mlade pure ne smejo zmočiti, zato naj se jim daje piti iz pliiive posode, v katero se položi na sredo primerno velik ploščat kamen, da pure ne stopijo v vodo.

Če gre od goveda trdo blato ali je govedo zapečeno, kakor navadno pravimo, deni odrastlemu, ko ga napajaš, v vodo ¹ kg glauberjeve soli. Ne napajaj pa brejih živali s tako vodo ker potem zvržejo!

POROČILA.

Podružnica „Gor. kmet. društva“ na Brjah je imela v nedeljo 6. t. m. svoj letni občni zbor. Odbor je ostal stari, ker ni še potekla triletna doba. Denarničar in tajnik sta poročala o delovanju podružnice. Kakor vsa leta prej, je tudi v prošlem letu skrbela, da so udje in sploh posestniki dobivali z njenim posredovanjem kmetijske potrebščine. Naročila je krog 15 kv modre galice, več kg gumijevih vezi, 100 kv umetnih gnojil i. dr. ter po najnižih cenah razdala med ude. Vse to blago je podružnica naročila pri „Goriškem kmetijskem društvu“ v Gorici, ki nam je šlo pri vsem na roko: Dalo nam je najboljše in zanesljivo blago po nizkih cenah in deloma celo na upanje. Društvu se radi tega izreče zahvala in zaupanje, ter sklene se i nadalje ostati z njim v najtesnejši zvezi. Denarničarju in tajniku se priporoči, naj vestno opozorita ude društva in naročnike „Prim. Gospodarja“, da plačajo letnino oziroma naročnino in tako podpirajo ta vrli kmetijski list.

Obenem je imelo občni zbor tudi vinarско in sadjarsko društvo, ki je izmed starejših istega imena v tem okraju. To društvo ima svoje zemljišče. Marsikatero trto in cepič žlabtnih vrst so tu dobili vinogradniki naši; pa tudi divjih in cepljenih sadnih dreves se je od društva in potom društva razdelilo med domačine na tisoče. Društvo je bilo vedno agilno in je svoj čas priredilo v Kasovljah krasno razstavo grozdja in sadja, kakoršnih se po deželi malo vidi. Društvo je pripomoglo tudi da se v Brjah zadnja leta sadi boljše, plemenitejše trte. Zato so naša vina primeroma tudi letos med najboljšimi, k čemur pripomore seveda nekoliko tudi ugodna višja lega, ki je zlasti v mokrih letih velike važnosti. Vino je pri nas zdaj lepo

čisto in zdravo; kot mošt je imelo 14—20 odst. sladkorja. Zale, da smo do zdaj malo prodali. Upam pa, da bo bolje, ker so se ipak začeli naši kupci oglašati.

Razstava vin. „Kot. Gospodarska Zadruga“ na Krku priredi istotam v pritličju hiše L. Žic (Porta Pisana) dne 19. in 20. marca t. l. razstavo vin, združeno s premiranjem vin in poučnim predavanjem. Dne 19. t. m. ob 1. popoldne se razdele diplomi in nagrade, za tem se bo vršila javna pokušnja vin do 6. ure zvečer. Dne 20. t. m. se bo pokušnja nadaljevala in sicer od 9—12. ure dopoldne.

Prošnje za nagrade za uzorne hleve in gnojišča katere so uložili kmetovalci pri „Gor. kmet. društvu“ v Gorici v l. 1908 in 1909 je odstopilo društvo s primernim priporočilom sl. dež. odboru v rešitev, ker je bila podeljena sl. istemu od strani vis. vlade izdatna večletna podpora v ta namen.

Uradne ure „Goriškega kmetijskega društva“ v Gorici na Korenjskem trgu h. št. 2 (Attemsova palača) so vsak dan, izvzemši nedelj in praznikov od 8. do 12. ure predpoldne in od 3. do 5. ure popoldne.

Deteljno seme (od lucerne ali meteljke) zajamčeno, da ni v njem predenice, ter druga razna semena poljščin in povrtnine ima v zalogi „Goriško kmetijsko društvo“.

Žvepleno-kisli amonjak (amonjev sulfat ali amonijakovo sol), umetno gnojilo, katero se rabi dandanes namesto čilskega solitra, ima v zalogi Goriško kmetijsko društvo“.

Nakup plemenskih kobil za izpodrejo konjiških remontov. „Gor. kmet. društvo“ je odposlalo 20. dec. 1909 c. kr. namestništvu v Trstu prošnjo, s katero je prosilo, naj bi se imenovalo v komisijo za kupovanje plemenskih kobil tudi kakega domačega konjerejca. Obenem je prosilo, naj bi se dovolilo, da bodo smeli prignati kobile na trg v Gradišče ob Soči tudi prebivalci slov. dela dežele. Na to vlogo je prejelo društvo od c. kr. namestništva v Trstu sledeči odgovor:

„Odnosno na tamošnji dopis od 21. decembra 1909 št. 1381 in v spopolnitev tukajšnjega dopisa od 1. februarja t. l. št. II—33₃ se sporoča naslednje:

Člani komisije, ki jo imenuje domobransko ministrstvo za nakup plemenskih kobil, smejo biti le organi domobranskega ministerstva. Razen teh članov sme biti imenovan v komisijo za premiranje konj

in sicer sporazumno s c. kr. polj. ministrstvom tudi organ, ki zastopa prej imenovano ministrstvo pri izplačevanju nagrad. V tem slučaju pa sme biti član le uradnik politične okrajne oblastnije v kraju, kjer se premiranje vrši in zastopati ima organe dež. konjerejskega društva.

Nadalje se poroča, da se glasom tuk. razpisa lahko kupijo kobile za pleme v vseh takih pokrajinah na Gor.-Grad., v katerih izrejajo vročekrvno pasmo Kupovati pa se ne smejo kobile za pleme v pokrajinah, ki spadajo pod domobr. oskrbništvu, če so kobile oddaljene od žrebčarske postaje 15 km, a kupovati se ne sme tudi takih kobil, ki niso hčere angleških polkrvnih, orientalskih ali lipicanskih starišev.

Enketa za izvoz primorskih vin v prekomorske dežele.

Kakor smo že svoječasno sporočili, se je višila v nedeljo 27. febr. t. l. napovedana enketa v tržaškem trgovskem muzeju.

Z ozirom na to, da namerava trgovinsko in poljedelsko ministrstvo poskrbeti za izvoz avstrijskih vin v prekomorske dežele, posebno pa v južno in severno Ameriko in z ozirom na to, da so se za rešitev tega vprašanja kar se naše Primorske tiče, zavzeli razni zasebniki in društva, dalo je to povod tržaškemu trgovskemu muzeju, da se je tudi on za stvar zavzel. Predsedstvo muzeja je nabralo v svrhu rešitve tega vprašanja potrebne in zelo važne podatke in povabilo nato v Trst na posvetovanje razne zastopnike in strokovnjake iz Primorskega. Vlado je zastopal c. k. deželni kulturni nadzornik, vladni svetnik g. Tomaž Frühauf.

Enketi je predsedoval kom. Di Demetrio. Prof. Morpurgo, teh. ravn. trg. muzeja, je prečital obširno poročilo, tičeče se izvoza primorskih vin v tuje dežele, Ravnatelj Bolle je poročal o konsumu vina v Aziji in Ameriki; pripomnil je obenem, da so primorska vina za izvoz v toplejše kraje prav sposobna. Temu je pritrdil tudi župan iz Novega Gada Tomasi, predsednik istrskega dež. kult. sveta. Povedal je namreč, da se je priredilo že več poskusov za izvoz istrskega vina in da so se ti poskusi tudi dobro obnesli, pripomnil je pa, da nismo še dovoljno pripravljeni zato, da bi pošiljali primorska vina v večjih količinah v tuje kraje.

Najbolj zanimivo pa je bilo poročilo g. Cucovicha. Povedal je namreč, kako da so Istrijani priredili poskus s pošil-

ljanjem vin v daljne kraje preko oceana. Poslali so namreč vina v prekomorske dežele in ta vina so potovala tja in so se potem vrnila v Istro. Vina so se med potjo le prav malo spremenila. Zgubila so le neko malenkost alkohola, kislina se je neznatno zvišala, spremenil se je pa okus. Vina so dobila namreč okus po „maretti“ t. j. nekak tak okus, kakršnega ima marsala. Z ozirom na to, da so napravila ta vina v steklenicah jako dolgo pot in da so bila obenem tudi že zrela, ter so se tako dobro ohranila, se lahko reče, da je uspeh jako ugoden.

Tudi zadruga v Novem Gradu je napravila tak poskus. Kakor je povedal g. Davanzo, je poslala zadruga navaden 6 mescev star teran v sodčehkih preko morja v Kajro, Indijo in na Japonsko. Vino je bilo sicer zdravo in dobro, ko je dospelo na lice mesta, ali s tem vinom ni mogoče konkurirati drugim vinom, ker obstoje za vina, ki prihajajo v druge kraje iz Ženeve, posebne olajšave.

Ako bi se hotelo vina razpošiljati preko morja, pravi govornik, bi se moralo napraviti posebno skladišče (hangar) izključno le za vino. Kajti če pride dandanes vino v Trst, mora ležati tam na prostem kar celo noč. Vlada, pravi, naj bi poskrbela za nas primorske trgovce tako, kakor namerava poskrbeti za Dalmatince.

Za Dalmatince imajo na Dunaju vse mogoče obzire, na nas se pa popolnoma pozablja. Za Dalmacijo se namerava porabiti ves nov pomol Sanita in postaviti tam skladišče izključno le za dalmatinska vina itd., zato predlaga, naj se sprejme predlog g. Tomasija t. j. naj se napravi v Trstu na primernem kraju hangar za hranenje in pripravljanje istrskih in goriških vin, a obenem naj se ustanovi v Istri in na Goriškem zadružne kleti.

Te enquete so se udeležili tudi nekateri zastopniki društev in oblastnij z Goriškega in sicer: Vinarsko društvo v Dornbergu je zastopal nadučitelj Križman, Goriško kmetijsko in vinarsko društvo je zastopal ravnat. Jakončič, c. k. kmet. društvo je zastopal pos. I. Rubbia z Vogerskega, Vinarsko društvo v Tomaju Černe iz Tomaja, deželni odbor goriški dr. Grusovin, kupčijsko zbornico preds. Venutti in tajnik Bisiach. Furlanija je bila relativno slabo zastopana, bilo je pa mnogo Istrijanov. Enketi je prisostvoval tudi državni kletarski nadzornik g. Fr. Gombač.

Res zelo in nujno potrebno je, da se izvoz vina v druge dežele pospeši, zato pa bi bilo le želeti, da bi se sproženi načrt za našo Goriško tudi kmalu uresničil!

Velikanski protestni shod proti nameravanemu novemu davku na vino. V Sofijinah dvorinah na Dunaju se je vršil v nedeljo dne 6. t. m. protestni shod zoper novi davek na vino. Shod je sklicalo državno vinarsko društvo v zvezi z nižjeavstrijsko kmečko zvezo. Navzočih je bilo 6—7000 tisoč ljudi. Predsedoval je nižjeavstrijski deželni odbornik dr. Mayer, kateri je označil nameravani vinski davek za smrtni udarec in pogin avstrijskega vinogradništva. Nato so govorili navzoči državni poslanci, med njimi dvorni svetnik dr. Ploj v imenu „Zveze južnih Slovanov“. Zagotovil je, da se bode trudil klub z vsemi sredstvi, da se doseže padec vladnega načrta za vinski davek že v odseku,

Predsednik je prečital sledečo resolucijo: „Zbrani zborovalci se z največjim ogorčenjem izrekajo proti zakonskemu načrtu glede novega davka na vino in zahtevajo od vlade, da ga brezpogojno umakne, ker bi ta načrt, ako postane zakon, uničil naše vinogradnike. Zbrani zborovalci pričakujejo, da bodo zastopniki vinogradniških koristi porabili vsa postavno dopustna sredstva za padec tega zakona. Zbrani zborovalci pričakujejo, da bodo agrarni zastopniki proti temu zakonu solidarno nastopili“.

Resolucija je bila soglasno sprejeta.*)

Koliko vina se je pridelalo po celem svetu l. 1909?

Francoska je pridelala 63 milijonov hl, Italija 41, Avstrija 4·5, Portugalska 3·1, Rusija 2·4, Čilska 2·3, Grška 2·2. Ogrska 1·92, Nemčija 1·9, Rumunska 1·7, Turčija 1·5, Zedinjene države 1·5, Bulgarska 1·2, Argentina 1·1, Švica 1, Srbija 0·65 razne države 1. Skupaj toraj okroglo 130 milijonov hektolitrov.

*) Kaj čakamo pa mi na Goriškem? — Nam se zdi, da bi bilo zelo umestno, ako bi se sklical tak protesni shod na kak tržni dan tudi v Gorici! Opom. uredništva)

VPRAŠANJA IN ODGOVORI.

Vprašanje: Imam precej vina, katero nameravam prodati šele kasneje, ko bo cena vinu bolj ugodna. Te dni mi je prijatelj vino preiskal na alkohol in dognal, da ima vino le 7 prostornih odstotkov alkohola. Ker se mi zdi vino prešibko, a ni tudi klet posebno dobra in se bojim, da se vino med letom pokvari, zato sem se namenil da dodam vinu alkohola. Kaj se Vam zdi, ali smem dodati vinu alkohola, ne da bi prišel v navskrižje z vinskim zakonom? (S. B. v Š.)

Odgovor: Novi vinski zakon pravi, da se sme vinu dodati kvečem en liter alkohola na vsak hl vina. Odlok c. k. poljed. ministrstva od 22. novembra 1907, šte. 45031, pravi glede dodajanja alkohola vinu te le: „Zakon določuje tudi uporabo alkohola, to pa samo v toliko, v kolikor je ta uporaba v okvirju racionalnega kletarstva v navadi (za čiščenje sodov in steklenic, za pripravljjanje nekaterih čistil za vino, za zdravljenje kanastega vina in drugo enako). Vrhu tega se sme uporabiti samo toliko alkohola, da ne pride s tem več kot en liter alkohola v vsak hl vina. V ta namen pa se sme rabiti v smislu § 4. prej navedenega zakona samo čist alkohol ali špirit t. j. rafiniran in sicer vsaj 95 odstoten (v tem alkoholu ne sme biti toraj fuzelj) ali pa pristen vinski špirit. Nasprotno se mora smatrati kot nedovoljeno, ako se dodaja vinu alkohol samo zato, da se poveša množina alkohola v vinu.

Vprašanje: V tukajšnji drevesnici imajo drevesa različnih jabolčnih vrst na prodaj in sicer: Orleanski kosmač, Veliko kaselsko rajneto, Kosmač Ananas, Harbertov kosmač, Baummannov kosmač, Kanado, Rum. Riharda, Kraljev kratkopezelj, Londonski Pepinek in Blenheimovi kosmač. Jaz nameravam kupiti večje število teh dreves in jih posaditi v različne lege in različno zemljo, zato bi rad vedel, katera vrsta je za eno ali drugo lego in zemljo bolj sposobna? (I. K. v K.).

Odgovor: V gorko, zavetno lego in rodovitno zemljo vsadite: Blenheimov kosmač, ker ta močno rodi; Kanado, če je zemlja gorka in nekoliko vlažna; Orleanski kosmač, če je zemlja globoka in gorka, Kosmač Ananas, če je zemlja nekoliko vlažna; Londonski Pepinek. V srednje lege:

Rumeni Rihard, kateri uspeva v vsaki zemlji in bolj ugodni legi, v gorki legi prezgodaj odpade; Veliko kaselsko rajneto, katera uspeva v vsaki legi in zemlji, za take lege je prav dober tudi Londonski Pepinek. V slabejše lege: Baumannov kosmač, kateri uspeva v vsaki legi in zemlji, Kraljev kratkopicelj, katerega se sadi lahko tudi v vetrovno lego. Temu ugaja vlažna zemlja in ni občutljiv. Harbertovi kosmač, kateremu ugaja najbolj vlažna zemlja. V takšno lego sadite pa lahko tudi Veliko kaselsko rajneto.

Št. II—A2|1—10.

Razglas

zastran nakupovanja deželnih žrebcev zasebne prireje.

C. kr. ministrstvo za poljedelstvo vabi vse konjerejce in posestnike konj, da naznanijo svoje žrebce, ki jih imajo na prodaj, najkasneje do zvršetka meseca aprila t. l. pismeno in neposredno c. kr. ministrstvu za poljedelstvo.

Natančnejše pogoje poizvedo lahko prodajalci pri pristojnih okrajnih glavarstvih, c. kr. namestništvenem svetniku v Trstu, pri pristojnem mestnem magistratu in tudi pri c. kr. namestništvu.

Trst dne 18. januarja 1910.

Za c. kr. namestnika:

Schaffgotsch l. r.

